

Een Tengwar-mode voor het Nederlands

Let op: Om dit document te kunnen lezen, moet tenminste een van de volgende lettertypen geïnstalleerd zijn: *Tengwar Sindarin*, *Tengwar Quenya* of *Tengwar Noldor*. Zelfs dan kunnen sommige tekens verkeerd weergegeven worden. (Enkele tehtar bevinden zich in de uitgebreide ascii-set - sommige browsers gebruiken dan automatisch een standaardlettertype.) Bekijk bij problemen de [PDF-versie](#).

Inleiding

Ik heb geprobeerd een tengwar/tehtar mode te maken voor het Nederlands. Net als in het Engels en Sindarin worden klinkertekens geschreven boven de consonant die erop volgt. Ook in de verdeling van de consonanten probeer ik zoveel mogelijk Engels en Sindarin te volgen, maar meer nog de [mode voor Lojban](#) van Eric. S. Raymond, omdat ik deze fonologisch zeer goed vind.

Ik ga er vanuit dat de lezer enigszins bekend is met de Tengwar. De belangrijkste informatie is uiteraard te vinden in Appendix E van *In de Ban van de Ring*. Ook zijn er veel goede bronnen op het web, en ik kan ze onmogelijk allemaal recht doen. Kennis van het gebruik van de Tengwar in andere talen is niet noodzakelijk om dit document te begrijpen (hoop ik), maar wel heel zinnig. Een erg uitgebreide uitleg is te vinden in het [Tengwar Textbook](#) van Chris McKay.

Medeklinkers

1 Tinco	2 Parma	3 Calma	4 Qesse
Ƨ t	Ƨ p	Ƨ tj	Ƨ k
5 Ando	6 Umbar	7 Anga	8 Ungwe
Ƨ d	Ƨ b	Ƨ dj ¹	Ƨ -
9 Súle	10 Formen	11 Aha	12 Hwesta
Ƨ s	Ƨ f	Ƨ sj	Ƨ g
13 Anto	14 Ampa	15 Anca	16 Unque
Ƨ z	Ƨ v	Ƨ zj ¹	Ƨ -
17 Númen	18 Malta	19 Noldo	20 Nwalme
Ƨ n	Ƨ m	Ƨ -	Ƨ ng

21 Óre ᠋ ᠋ r	22 Vala ᠋ ᠋ w	23 Anna ᠋ ᠋ j	24 Wilya ᠋ -
25 Rómen ᠋ -	26 Arda ᠋ -	27 Lambe ᠋ ᠋ 1	28 Alda ᠋ -
29 Silme ᠋ -	30 S. Nuquerna ᠋ -	31 Esse ᠋ -	32 E. Nuquerna ᠋ -
33 Hyarmen ᠋ h	34 Hw. Sindarinwa ᠋ -	35 Yanta ᠋ -i ²	36 □re ᠋ -u ²

- De klanken 'dj' en 'zj' komen in de spraak niet voor ('dj' in 'hondje' wordt uitgesproken als 'tj'). Ik heb ze toch opgenomen, enerzijds voor leenwoorden (jus) en anderzijds voor degenen die zich nu eenmaal graag aan de spelling van 'hondje' (waar [goede redenen](#) voor kunnen zijn).
- Yanta en Ore worden alleen gebruikt in [samengestelde klinkers](#).

Klinkers

De klinkers in onderstaande tabel zijn gespeld als in een gesloten lettergreep. Met 'aa' wordt dus de klank in 'laat' bedoeld. Met 'a' wordt *uitsluitend* de klank in 'bad' bedoeld, *niet* de klank in 'water'.

᠋ a	᠋ e	᠋ i	᠋ o	᠋ oe	᠋ u	᠋ schwa ¹
᠋ aa	᠋ ee	᠋ ie	᠋ oo	᠋ uu	᠋ eu	

- 'schwa' is de benaming voor de 'e' in 'laten', 'gemak' etc.

De tehtar voor alle klinkers (behalve de schwa, de 'u' en de 'eu') worden geschreven boven de medeklinker die er op volgt. Als alternatief (of wanneer er geen medeklinker volgt) kunnen de tehtar boven een zg. carrier geplaatst worden. Voor korte klinkers (de bovenste rij) plaats men de betreffende tehta boven de korte carrier ᠋. Voor lange klinkers (de onderste rij) plaatst men bij voorkeur de tehta van de betreffende *korte klinker* boven de *lange carrier* ᠋, maar andere manieren zijn ook mogelijk.

De schwa wordt geschreven *onder* de medeklinker die eraan *vooraf* gaat. De schwa kan niet los (zonder medeklinker) gebruikt worden.

Omdat het aantal beschikbare tehtar beperkt is, wordt voor de 'u' en de 'eu' (die relatief weinig voorkomen) een andere representatie gebruikt. Omdat de 'u' vrijwel gelijk is aan de schwa, wordt deze geschreven als

een korte carrier met het schwa-teken eronder. Het verschil met de schwa is, dat de 'u' voorkomt in beklemtoonde lettergrepen, terwijl de schwa nooit klemtoon kan hebben. De schwa kan altijd (bij ieder woord behalve het lidwoord 'een') onder de voorafgaande medeklinker geschreven kunnen worden, waardoor hij altijd de onderscheiden is van de 'u'.

Bij de $\overline{\text{c}}$ (lambe) wordt de tehta soms *in* de tengwa geschreven in plaats van erboven, zoals in $\overline{\text{c}}$

Samengestelde klinkers

$\overset{\cdot\cdot}{\lambda}$ aai	$\overset{\cdot}{\lambda}$ ei, ij	$\overset{\sim}{\lambda}$ ooi	$\overset{\cdot}{\lambda}$ oei	$\overset{\cdot}{\lambda}$ ui
$\overset{\cdot}{\text{o}}$ au(w), ou(w)	$\overset{\cdot}{\text{o}}$ eeuw	$\overset{\cdot}{\text{o}}$ ieuw	$\overset{\cdot}{\text{o}}$ uw	

Dit zijn slechts enkele manieren om samengestelde klinkers weer te geven. Ook andere combinaties zijn mogelijk om dezelfde of andere klanken weer te geven, bijvoorbeeld $\overset{\cdot}{\lambda}$ voor het (zeldzame) 'oi'.

Het uitgangspunt is, dat de λ (yanta) gebruikt wordt voor klanken die eindigen in een 'j', en de o (ore) voor klanken die eindigen in een 'w'.

Spelling

In de bovenstaande tabellen heb ik geprobeerd alle klanken van het Nederlands zo goed en gestructureerd mogelijk op te nemen. De tengwar zijn bedoeld als een fonemisch alfabet. Bij het schrijven moet men dan ook allereerst letten op de klank en niet op de spelling. Het duidelijkste voorbeeld daarvan is de letter 'c'. Hier kiest men, afhankelijk ervan of de letter als een 's' of als een 'k' klinkt, voor het gebruik van de h (súle) of de q (quesse).

Hierin moet men echter niet te ver doorschieten. Tengwar is *fonemisch*, niet *fonetisch*. Dat betekent dat het vooral gaat om de 'onderliggende' klanken van een woord, en niet om de exacte uitspraak die tussen verschillende vormen van hetzelfde woord en ook nog eens van dialect tot dialect kan verschillend. Een voorbeeld hiervan is het woord 'hond'. Dit wordt uitgesproken als 'hont', maar geschreven als 'hond', omdat de onderliggende klank zoals die in het meervoud 'honden' naar voren komt, een 'd' is.

Al te veel zorgen over spelling is natuurlijk onzinnig. Het gaat er in de eerste plaats om dat het te lezen is, niet dat iemand anders het precies hetzelfde gedaan zou hebben. Zelf ga ik bij de medeklinkers vooral uit van de gewone Nederlandse spelling (behalve natuurlijk voor een letter als 'c' of 'x' die niet voorkomt in deze mode). Bij klinkers is het wel een kwestie van goed opletten of een klinker lang of kort is.

Nog een opmerking voor de snelschrijver: de 'n' aan het eind van werkwoorden en meervoudsvormen in '-en' kan natuurlijk weggelaten worden. Je spreekt hem immers ook niet uit. Of het fonemisch helemaal correct is, weet ik niet.

Verkorte schrijfwijzen

Nasalen

Als een medeklinker uit een van de bovenste zes rijen voorafgegaan wordt door een nasaal uit dezelfde kolom (bv. /mb/, /ns/, /ŋk/) mag dit verkort geschreven worden door een kringel \sim boven de medeklinker

(bv. $\text{ᚱ} \text{ᚲ} \text{ᚴ}$). Omdat de nasaal-kringel de tehta onleesbaar kan maken (vooral bij computerlettertypen), kan ook een streep boven de letters gebruikt worden (bv. $\text{ᚱ} \text{ᚲ} \text{ᚴ}$).

De nasaal-kringel kan ook gebruikt worden voor medeklinkers van de derde kolom. In dit geval moet de klank zo ingevuld worden, dat de nasaal en de volgende medeklinker makkelijk samen uit te spreken zijn. De enige reden dat de kolom geen nasaal bevat is, dat deze nasaal niet op zichzelf (zonder medeklinker uit dezelfde kolom) voor kan komen.

Slot-s

Een 's' aan het eind van een woord kan geschreven worden als een haak aan de onderkant van de voorgaande tengwa. Voorbeelden: $\text{ᚱ} \text{ᚲ} \text{ᚴ}$

Compatibiliteit met andere modes

In veel modes worden de ᚲ (sule) en de ᚲ (anto) gebruikt voor de interdentalen, de klanken aan het begin van de Engelse woorden 'thin' en 'this' respectievelijk. Omdat veel Nederlanders dit toch als 's' en 'z' uitspreken, moeten ze hier weinig moeite mee hebben. ;-)

In vrijwel alle modes worden ᚴ (silme) en ᚴ (silme nuquerna) gebruikt voor de 's', en ᚴ (esse) en ᚴ (esse nuquerna) voor de 'z'. De ᚴ (rumen) wordt vaak gebruikt voor de 'r'. Deze tengwar worden nooit voor andere doeleinden gebruikt en worden algemeen herkend. Wie wil, kan ze ook in het Nederlands gebruiken.

In o.a. Engels en Westron wordt de ᚴ (ungwe) gebruikt voor de stemhebbende plofklank /g/. Dit is *niet* de Nederlandse 'g'. Deze tengwa kan eventueel gebruikt worden in leenwoorden als 'Goethe' en 'joggen'.

Over dit document

geschreven: 9 december 2001. De oorspronkelijke versie is [hier](#) te vinden.

geupdate: 1 oktober 2003: veel dingen verduidelijkt. Taalkundige begrippen zijn uitgelegd of uit de tekst verwijderd. De inhoud van de mode is niet wezenlijk veranderd.

auteur: Liesbeth Flobbe, flobbe@ai.rug.nl

website: www.ai.rug.nl/~flobbe/tengwar/tengwar_writing_nl.html